

مقایسه تعهد زناشویی و باورهای ارتباطی زوجین در دو نسل اخیر

ساناز حیدری*^۱، عصمت دانش^۲

چکیده

مقدمه: در شرایط کنونی خانواده ایرانی در حال تغییرات بسیاری ناشی از حرکت به سمت مدرنیته است. پژوهش حاضر با هدف تعیین و مقایسه تعهد زناشویی و باورهای ارتباطی زوجین دو نسل اخیر انجام شد. روش این پژوهش از نوع علی مقایسه ای بود.

روش پژوهش: جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانشجویان متاهل ۲۲ تا ۳۰ ساله دانشگاه آزاد اسلامی کرج بود که به روش نمونه گیری در دسترس ۲۸۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزارهای این پژوهش شامل پرسشنامه جمعیت شناختی محقق ساخته، پرسشنامه تعهد زناشویی آدامز و جونز ۱۹۹۷ و پرسشنامه باورهای ارتباطی (RBI) ایدلسون و اپستین (۱۹۸۲) بودند. برای تحلیل آماری داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی و تحلیل واریانس چند متغیری استفاده گردید.

یافته ها: نتایج تحلیل آماری نشان داد که در متغیر تعهد زناشویی زوجین بین دو نسل تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($P \leq 0/01$)، $F=6/64$ ، نسل والدین در تعهد زناشویی نمره بالاتری را نسبت به نسل فرزندان کسب کردند. ولی در باورهای ارتباطی زوجین دو نسل اخیر تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد ($F=0/34$ ، $P > 0/05$).

نتیجه گیری: بر اساس نتایج این پژوهش می‌توان گفت، با شکاف نسلی موجود بین نسل قدیم و جدید، تفاوت‌هایی در زمینه ارزش‌های زوجین وجود دارد که منجر به تفاوت در تعهد زناشویی دو نسل اخیر شده است.

واژگان کلیدی: باور ارتباطی " تعهد زناشویی " نسل

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۲/۲ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۵/۲۵

استناد: حیدری س، دانش ع. مقایسه تعهد زناشویی و باورهای ارتباطی زوجین در دو نسل اخیر، خانواده و بهداشت، ۱۳۹۹؛ ۱۰(۲): ۴۸-۳۵

^۱ - روانشناسی بالینی، گروه روانشناسی بالینی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج، کرج، ایران. (نویسنده مسئول)

Email: heydarisanaz1@gmail.com

^۲ - استاد تمام گروه روانشناسی بالینی دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

Email: esmat_danesh@yahoo.com

حقوق برای مؤلف (آن) محفوظ است. این مقاله با دسترسی آزاد در خانواده و بهداشت تحت مجوز کرییتو کامنز (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) منتشر شده که طبق مفاد آن هرگونه استفاده غیر تجاری تنها در صورتی مجاز است که به اثر

اصلی به نحو مقتضی استناد و ارجاع داده شده باشد.

مقدمه:

ازدواج مهم‌ترین قرارداد زندگی هر فرد محسوب می‌شود، انسان‌ها به دلایل مختلفی ازدواج می‌کنند. در کنار تمایلات جنسی که از مسائل اولیه است، عشق، امنیت اقتصادی، محافظت، امنیت عاطفی، احساس آرامش و فرار از تنهایی نیز برخی از عواملی هستند که باعث گرایش به ازدواج می‌شوند (۱). در واقع یک ازدواج موفق قادر است بسیاری از نیازهای روانی و جسمانی فرد را در یک محیط امن برآورده سازد (۲). هر ازدواج موفق حاوی سه رکن اساسی تعهد، جاذبه و تفاهم است. تعهد زناشویی قوی‌ترین و پایدارترین عامل پیش‌بینی کننده کیفیت و ثبات رابطه زناشویی است (۳). یکی از علل مهم در ماندگاری و حفظ یک ازدواج، احساس تعهد در زوجین است. تعهد زناشویی را می‌توان احساس تداومی که در جاذبه و محدودیتها پیدا می‌شود تعریف کرد، تعهد ماهیت وابستگی فرد در رابطه را نشان می‌دهد، اینکه فرد در رابطه چقدر احساس امنیت می‌کند و تا چه حد احساس می‌کند که رابطه در درازمدت ارزشمند است (۴). جانسون^۱ (۱۹۹۹)، تعهد زناشویی را شامل سه بعد تعهد شخصی، تعهد اخلاقی و تعهد ساختاری می‌داند. تعهد شخصی به معنی علاقه و تمایل فرد برای تداوم رابطه زناشویی است. این تعهد منعکس کننده تلقی‌های فرد نسبت به شریک زندگی، رابطه‌اش و همین‌طور میزان اهمیت رابطه برای هویت فرد است (۵). بعد دیگر تعهد زناشویی تعهد اخلاقی است که نشان دهنده میزان احساس تعهد فرد به ادامه رابطه است. ارزشها و باورهای بنیادین فرد درباره مسیر رفتار صحیح در رابطه بر محوریت تعهد اخلاقی قرار دارد (۶). تعهد ساختاری به این معناست که فرد احساس میکند به دلیل عوامل خارجی باید در رابطه باقی بماند (۷). عوامل مختلفی بر سطح تعهد زوجین اثر می‌گذارند. گودفرد و آگنیو^۲ (۸)، رضایت زناشویی، برخورداری از مهارت‌های حل مسأله و ویژگی‌های شخصیتی و روانی و اجتماعی فرد را از مهمترین پیش‌بینی کننده‌های تعهد زناشویی دانسته‌اند. عدم تعهد به رابطه زناشویی عوارض و پیامدهای متعددی را به دنبال خواهد داشت که هم بر فرد، هم بر خانواده و هم بر جامعه به ویژه همسری که بی‌وفایی دیده است تاثیر می‌گذارد و آن‌ها را دچار تغییرات فیزیولوژیک در سیستم اعصاب و فعالیت شناختی خود می‌کند (۹). برقراری ارتباط یکی از مهارت‌های اصلی زندگی محسوب می‌شود (۱۰). تحقیقات نشان داده است عواملی که می‌توانند اثربخشی یک ارتباط را تضعیف کنند و موجب عدم درک درست پیام فرستاده شده و یا به عبارتی رمزگشایی صحیح آن شود عبارتند از: باورهای غلط، پیش داوری‌ها و نگرش‌های منفی (۱۱). باکوم و اپستین^۳ (۱۲) یک مدل نشانه‌شناسی در مورد شناخت-های درگیر در ناسازگاری‌های زوج ارائه کرده‌اند. این مدل نشانه‌شناسی به طور گسترده بر اساس تئوری طرحواره‌ها و خطاهای شناختی پایه‌گذاری شده و در آن به نقش ۵ عامل در روابط زوج اشاره شده است. این پنج عامل از سازه‌های ضروری ذهن هر فرد برای ارتباط با دیگران هستند، اما در صورت افراطی، نادرست و غیر واقعی و یا ناهماهنگ بودن، به روابط ناسازگارانه منتهی می‌شوند. باورهای ارتباطی عقیده یا ذهنیتی است که زن و شوهر نسبت به ارتباط زناشویی خود دارند و آن را بعنوان واقعیت پذیرفته‌اند. باورهای غیر منطقی در روابط زناشویی به گونه‌های مختلف طبقه‌بندی شده‌اند. برای نمونه بر پایه طبقه‌بندی ایدلسون^۴ و اپستین^۵ برخی از باورهای خاص و منحصر به فرد زوجین عبارتند از: الف) باور به مخرب بودن مخالفت: باور به اینکه مخالفت

¹ -Johnson

² - Goodfriend & Agnew

³ Epstein & Baucom

⁴ Eidelson

⁵ Epstein

تخریب کننده است، زمانی که زوجین فکر می کنند قدرت کافی برای تحمل مشکل ندارند، سعی می کنند از بروز مشکل و اختلاف در روابط زناشویی جلوگیری کنند؛ ب) باور به عدم تغییرپذیری همسر، به معنای این است که یکی از زوجین رفتار ایده آل و قابل قبولی نداشته باشد و زوج دیگر باور دارد همسر قابلیت تغییر رفتار را ندارد و انتظار اینکه رفتار مورد نظر در آینده نیز تکرار می شود؛ پ) توقع ذهن خوانی، انتظار آنکه بدون نیاز به بیان و اظهار کردن، طرف مقابل بتواند احساسها، افکار و نیازهای همسرش را بفهمد؛ ت) کمال گرایی جنسی، توقع از همسر در ایجاد رابطه جنسی تام و تمام می باشد؛ ث) باور به تفاوت های جنسیتی، باورهای قالبی هستند که اساس علمی ندارند و طبق آن ویژگی خاصی را به دو جنس نسبت می دهند. بر اساس این باور، زن و مرد ذاتا با یکدیگر متفاوت هستند (۱۳). وجود روابط بین باورها با کارکرد خانواده در همسران دارای اختلالات جنسی (۱۴)، کیفیت رابطه (۱۵)، آسفتگی و بی ثباتی در روابط (۱۶)، دلزدگی زناشویی (۱۷)، احساسات مثبت نسبت به همسر (۱۸)، مؤید اهمیت فراوان باورها و استانداردها در زندگی زوجی و خانوادگی هستند.

نسل به عنوان یک واقعیت به بازتشنیص تجربیات مشترک افرادی که در فضای تاریخی و فرهنگی متولد شده اند، یعنی کسانی که احساس می کنند با معاصرینشان مرتبط هستند، بستگی دارد، چرا که به لحاظ تاریخی، سرنوشت مشترکی دارند. بنابراین یک نسل به عنوان یک واقعیت فقط شامل افرادی که به لحاظ تاریخی هم دوره هستند، اطلاق می شود (۱۹). اصطلاح شکاف نسلی به معنای اختلاف میان نسلها با صورتی تکاملی است. اساساً مفهوم شکاف در جامعه شناسی به آن دسته از تفاوتها و تمایزهای نسبتاً پایداری گفته می شود که اغلب در جریان تقابل های سیاسی اجتماعی بروز می کند. اصلی ترین صورت شکاف اجتماعی در ایران به لحاظ ساختار دو گانه اجتماعی سنت و مدرن است. فرزندان در قالب نسل سوم، در برابر والدینی که نسل اول و دوم را تشکیل می دهند، علیرغم حیات فرهنگی مشترک، نگرش، رفتار و عملکرد متفاوتی دارند. معمولاً جوامع در حال گذر در این وضعیت، جوامعی که با تحولات سریع اجتماعی و تقابلات سیاسی، اجتماعی مواجه می گردند، بیشتر مستعد پدیداری شکاف در میان نسل های خود می گردند و این قاعده در مورد کشور ایران که مصداق بارزی از یک جامعه در حال عبور از مظاهر سنت به اشکال مدرن است و در این گذار تاریخی با حوادث و مسائل گوناگون سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی روبرو بوده و می باشد، مشهودتر به نظر می رسد (۲۰). در شرایط کنونی خانواده ایرانی در حال تغییرات بسیاری ناشی از حرکت به سمت مدرنیته است. با این تغییرات آمارها نشان از افزایش روزافزون مشکلات زناشویی دارند (۲۱). همچنین از شکل شناخت های افراد نسل جدید در روابط زناشویی و تاثیر آن بر افزایش آمار طلاق آگاه نیستیم. در واقع برای برنامه ریزی کوتاه مدت و بلندمدت و همچنین یافتن راه حل مناسب برای مشکلات کنونی ناشی از تحولات جدید باید از وضعیت و سیر تغییر شناختها و تعهد افراد آگاه بود. اهمیت و ضرورت پژوهش حاضر در این است که شکل و میزان تغییر باورهای ارتباطی و تعهد زناشویی را در نسل امروزی نسبت به نسل قبل بررسی و عوامل موثر بر استحکام خانواده، تعهد زناشویی و باورهای ارتباطی را پیدا کنیم. با توجه به مطالب ذکر شده، سوال اصلی پژوهش حاضر این است که آیا تعهد زناشویی و باورهای ارتباطی در نسل والدین و فرزندان تفاوت دارد؟

روش پژوهش:

طرح پژوهش حاضر از نوع توصیفی و از لحاظ شیوه گردآوری دادهها در زمره تحقیقات علی مقایسه ای قرار می گیرد. جامعه آماری این پژوهش دانشجویان متاهل ۲۲ تا ۳۰ ساله دانشگاه آزاد اسلامی کرج بودند. از آنجا که افراد متعلق به نسل های متفاوت جامعه علاوه بر تعلق به یک نسل، تفاوت های دیگری نیز باهم دارند، در انتخاب نمونه تنها به متغیر نسل توجه نمی شود و برای کم کردن

تفاوت های میان افراد، زوجین دو نسل از خانواده ای واحد به عنوان نسل والدین و نسل فرزندان انتخاب می‌شوند. نمونه پژوهش حاضر ۲۸۰ نفر بودند که به روش در دسترس انتخاب شدند. از ۲۸۰ نفر تعداد نمونه ۷۰ زوج از نسل جدید و ۷۰ زوج نیز از نسل قدیم بودند، بدین معنی که ۱۴۰ نفر از نسل جدید و ۱۴۰ نفر نیز از نسل قدیم بودند. معیارهای ورود پژوهش عبارتند از: دانشجویان متاهل دانشگاه آزاد که حداقل دو سال از سابقه زندگی مشترکشان گذشته باشد؛ در بازه‌ی سنی ۲۲ تا ۳۰ سال باشند و در اولین ازدواجشان باشند. معیارهای خروج از پژوهش عبارتند از افرادی که سابقه طلاق دارند. افرادی که اعتیاد به مواد مخدر دارند، می‌باشد. ابزارهای زیر در این مطالعه مورد استفاده قرار گرفتند:

پرسشنامه اطلاعات جمعیت شناختی: در این پرسشنامه سن افراد، سن همسر، شغل، جنسیت، مدت زمان زندگی مشترک، تعداد فرزندان و آخرین مدرک تحصیلی ثبت شد.

پرسشنامه باور های ارتباطی (RBI): مقیاس باورهای ارتباطی اولین بار توسط ایدلسون و اپستین (۱۳) ساخته شد. این پرسشنامه ۴۰ سوال دارد و هر سوال در مقیاس ۶ درجه ای لیکرت نمره گذاری می شود. پنج خرده مقیاس آزمون باورهای ارتباطی عبارت هستند از: باور به تخریب کنندگی مخالف، باور به تغییر پذیری همسر، توقع ذهن خوانی، کمال گرایی جنسی و باور در مورد تفاوت‌های جنسی. اولیری^۲ (۲۲) همسانی درونی پرسشنامه باورهای ارتباطی را از ۷۲ درصد تا ۸۱ درصد گزارش کرده است. جیمز، هانسل و همسورس^۳ (۲۳) برای ۵ خرده مقیاس این پرسشنامه ضریب آلفای ۵۸ درصد تا ۸۳ درصد را گزارش کرده اند. در ایران نیز حیدری، مظاهری و پور اعتماد (۲۴) همسانی درونی این پرسشنامه برای خرده مقیاس ها از ۴۷ درصد تا ۷۰ درصد به دست آمد. پاسخنامه سیاهه باورهای ارتباطی از نوع لیکرت بوده و آزمودنی‌ها عقیده خود را در مورد هر عبارت در قالب یکی از گزینه های زیر است: (۰) کاملاً غلط است، (۱) غلط است، (۲) احتمالاً غلط است، (۳) احتمالاً درست است، (۴) درست است، (۵) کاملاً درست است. با جمع زدن امتیازات مربوط به عبارات هر خرده مقیاس، نمره خرده مقیاس مربوط محاسبه و با جمع کردن نمره ۵ خرده مقیاس، نمره کل باورهای ارتباطی محاسبه می‌شود. در این سیاهه نمره بالاتر نشان دهنده داشتن باورهای ارتباطی غیرمنطقی تر است.

پرسشنامه استاندارد تعهد زناشویی: پرسشنامه استاندارد تعهد زناشویی توسط آدامز و جونز^۴ (۲۵) با هدف سنجش تعهد زوجین نسبت به همسر و ازدواج طراحی و در ایران توسط عباسی مولید در سال ۱۳۸۸ هنجاریابی شده است. این پرسشنامه ۴۴ گویه دارد و بر اساس طیف لیکرت (قویاً مخالفم تا قویاً موافقم) با نمره‌بندی ۱ تا ۵ تنظیم شده است. نمره‌ی بالاتر در این مقیاس به معنای تعهد زناشویی بالاتر است. در پژوهش آدامز و جونز پایایی سؤالات پرسشنامه از طریق روش آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰/۸۹ به دست آمده است. در اعتباریابی آزمون توسط شاه‌سیاه، بهرامی و محبی (۲۶) روایی محتوا توسط اساتید مشاوره دانشگاه اصفهان تأیید شد و آلفای کرونباخ ۰/۸۵ به دست آمد. در پژوهش حاضر، پایایی این پرسشنامه از طریق محاسبه ضریب آلفای کرونباخ، ۰/۹۵ به دست آمد.

¹ - Relationship Beliefs Inventory

² - O'Leary

³ - James, Hensley & Hemsworth

⁴ Adams & Jones

یافته‌ها:

در جدول ۱ نتایج متغیرهای جمعیت شناختی شرکت کنندگان پژوهش گزارش شده است. هم چنین برای به دست آوردن میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش از آمار توصیفی و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار استنباطی شامل تحلیل واریانس چند متغیره استفاده شد که نتایج آن در جداول زیر نشان داده شده‌اند.

جدول ۱: نتایج متغیرهای جمعیت شناختی شرکت کنندگان

Table 1: Results of participants' demographic variables

متغیرها	نسل والدین	نسل فرزندان	کل	
تحصیلات	زیر دیپلم	۷۵	۲۲	۹۷
	دیپلم	۴۲	۳۸	۸۰
	کارشناسی	۱۶	۴۳	۵۹
	ارشد و بالاتر	۷	۳۷	۴۴
اشتغال	شاغل	۷۹	۱۱۶	۱۹۵
	بیکار	۶۱	۲۴	۸۵
مدت ازدواج	۱-۵ سال	-	۹۶	۹۶
	۶-۱۰ سال	-	۳۲	۹۶
	۱۱-۲۰ سال	۱۴	۱۲	۲۶
	۲۱-۴۰ سال	۹۸	-	۹۸
	۴۱-۶۰ سال	۲۸	-	۲۸

جدول ۲: میانگین و انحراف استاندارد تعهد زناشویی و باورهای ارتباطی در گروه والدین و فرزندان

Table 2: Mean and standard deviation of marital commitment and relational beliefs in the group of parents and children

متغیرها	تعداد	میانگین	انحراف معیار
باور ارتباطی	گروه والدین	۱۰۶/۰۲	۲/۶۷
	گروه فرزندان	۱۰۸/۹۷	۲/۹۳
تعهد زناشویی	گروه والدین	۱۳۹/۸۸	۲/۹۰
	گروه فرزندان	۱۳۲/۶۰	۲/۷۷

برای بررسی تفاوت در دو گروه از تحلیل واریانس چند متغیری (مانوا) می‌بایستی استفاده شود. قبل از استفاده از آزمون پارامتریک تحلیل واریانس چند متغیری باید پیش فرض‌های آن مورد بررسی قرار گیرد. یکی از پیش شرط‌های این آزمون، همبستگی متعارف بین متغیرهای مقایسه‌ای است که به وسیله آزمون کرویت بارتلت بررسی می‌شود. مندرجات جدول آزمون کرویت بارتلت نشان می‌دهد متغیرهای مورد مطالعه دارای همبستگی متعارف بوده و قادرند متغیر ترکیبی به وجود آورند چرا که خی دو محاسبه شده ($X^2=4/58$) در سطح $0/05$ معنی‌دار نمی‌باشد، بنابراین پیش فرض همبستگی متعارف متغیرها محقق شده است. یکی دیگر از پیش شرط‌ها برابری ماتریس واریانس/کوواریانس است. براساس آزمون باکس، شرط همگنی ماتریس‌های واریانس/کوواریانس به درستی رعایت شده است ($F=1/58, P>0/05$). پیش شرط دیگر این آزمون، همگنی واریانس‌های خطاست، مندرجات جدول آزمون لون نشان می‌دهد که پیش فرض مبتنی بر تساوی واریانس گروه‌ها در جامعه تأیید می‌شود ($P>0/05, F=0/158$).

با توجه به اینکه هر سه پیش شرط انجام تحلیل واریانس چند متغیره مورد تأیید قرار گرفت، در ادامه برای بررسی اثر متغیر گروه بر متغیرهای وابسته (باورهای ارتباطی و تعهد زناشویی) از تحلیل واریانس چند متغیره استفاده شد و نتایج آن در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳: اطلاعات مربوط به شاخص‌های اعتباری آزمون تحلیل واریانس چند متغیری

Table 3: Information of Validity indicators of the multivariate analysis of variance test (MANOVA)

اثر	آزمون	ارزش	F	df	P
عضویت گروهی	اثر پیلایی	۰/۰۵	۳/۴۸	۱۱۳	۰/۰۳
	لامبدای ویکلز	۰/۹۴	۳/۴۸	۱۱۳	۰/۰۳
	اثر هاتلینگ	۰/۰۶	۳/۴۸	۱۱۳	۰/۰۳

نتایج آزمون لامبدای ویلکز نشان داد که اثر مدل بر متغیرها معنی‌دار می‌باشد [$F(3/48, P \leq 0/05)$] و آزمون فوق‌قابلیت استفاده از تحلیل واریانس را مجاز شمرد. نتایج نشان داد که حداقل بین یکی از متغیرهای مورد بررسی در بین دو گروه مورد بررسی تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۴: نتایج آزمون تحلیل واریانس چند متغیری تعهد زناشویی و باور ارتباطی در دو گروه

Table 4: Multivariate analysis of variance test results for Marital commitment and relational beliefs in two groups

منغیر	موقعیت	SS	DF	MS	F	P
	تعهد زناشویی	۱۷۲۱/۰۸	۱	۱۷۲۱/۰۸	۶/۶۴	$P \leq 0/01$
گروه	باورهای ارتباطی	۱۰۵/۷۴	۱	۱۰۵/۷۴	۰/۳۴	$P > 0/05$

با توجه به اطلاعات جدول ۴ می‌توان نتیجه گرفت که فرض صفر در مورد هر متغیر تعهد زناشویی رد شده است و گروه‌ها در در میزان تعهد زناشویی تفاوت معناداری دارند. اما فرض صفر در مورد باورهای ارتباطی تایید شده و گروه‌ها در در میزان باورهای ارتباطی تفاوت معناداری ندارند.

بحث و نتیجه‌گیری:

هدف پژوهش حاضر مقایسه باورهای ارتباطی و تعهد زناشویی در نسل والدین و نسل فرزندان بود. یکی از نتایج پژوهش این بود که باورهای ارتباطی در نسل والدین و فرزندان تفاوتی ندارند. این یافته با نتایج پژوهش‌های آزاد ارمکی (۲۰)؛ عبدالهیان (۲۷) و همسو می‌باشد. بر اساس نظریه‌ی اپستین و باکوم (۱۲) پنج عامل شناختی در تعارضات زوج تاثیرگذار هستند. یکی از مهم‌ترین این عوامل باورهای افراد است. این مفهوم به پیش‌فرض‌های غیرمنطقی ارتباطی در زندگی مشترک اشاره دارد. باورهای ارتباطی در رضایت افراد در زندگی مشترک تاثیر بسزایی دارند. باورهای ارتباطی و دیگر وجوه شناختی در مراحل اولیه‌ی رشد و تحت تاثیر تجارب دوران کودکی، مسائل خانوادگی، تعامل با همسالان و محیط و فرهنگ شکل می‌گیرد (۱۲). به نوعی می‌توان تفاوت باورهای ارتباطی افراد در فرهنگ‌های متفاوت را ناشی از تفاوت محیط آنان دانست. از آنجا که جامعه‌ی ایران جامعه‌ی در حال تحولی می‌باشد، تغییرات بسیاری در جو زندگی افراد در حال اتفاق افتادن است، در این شریط این احتمال وجود دارد که در باورهای افراد جامعه نیز تفاوت‌هایی ایجاد شده باشد. در واقع می‌توان گفت با وجود تحولاتی که در طی زمان در جو خانواده ایرانی در حال اتفاق افتادن است، هنوز بین باورهای ارتباطی دو نسل فرزندان و والدین تشابه وجود دارد. این تشابه می‌تواند به این دلیل باشد که باورهای افراد از سنین آغازین کودکی شکل می‌گیرد و والدین که زمینه ساز اصلی تجارب اولیه‌ی کودکی هستند نقش مهمی در شکل‌گیری باورهای ارتباطی افراد دارند. باورهای ارتباطی عقیده یا ذهنیتی است که زن و شوهر نسبت به ارتباط زناشویی خود دارند و آن را بعنوان واقعیت پذیرفته‌اند. باورهای غیر منطقی در روابط زناشویی به گونه‌های مختلف طبقه‌بندی شده

اند. برای نمونه بر پایه طبقه‌بندی ایدلسون واپستین برخی از باورهای خاص و منحصر به فرد زوجین عبارتند از باور به مخرب بودن مخالفت، باور به عدم تغییرپذیری همسر، توقع ذهن‌خوانی، کمال‌گرایی جنسی و باور به تفاوت‌های جنسیتی، پتج باور قالبی هستند که در برخی زوجین مشاهده می‌شوند (۱۳). در تبیین دیگر این یافته می‌توان گفت، اپشتاین و ایدلسون در سال (۱۳) نقش باورهای ارتباطی را در انتظارات از درمان و استنباط افراد از مشکلات زناشویی و همین‌طور باورهای غیر منطقی مربوط به خودشان را بررسی کرده‌اند. باورهای غیر منطقی مربوط به روابط به خصوص سه باور مربوط به خویشتن، بر اساس نظریه الیس^۱ (۲۸) بنا شده است: این که لازم است دوست داشته شوی تا توسط دیگران پذیرفته شوی. هر فردی باید به صورت تمام کمال، شایسته، با کفایت و موفق باشد. این وحشتناک است وقتی امور همان‌طور که فرد دوست دارد نباشد. سه باوری که توسط درمانگران خانواده و زناشویی ذکر شده‌اند عبارتند از: الف) مخالفت‌های بین همسران روابط ضعیف را نشان می‌دهد. ب) همسران باید قادر باشند خلق و نیازهای دیگری را درک کنند گویی که آن‌ها می‌توانند ذهنیات یکدیگر را بخوانند. پ) تغییرات مثبت در رابطه و اعضای رابطه غیر ممکن است. برای باورهای ارتباطی نظریه‌های مختلفی وجود دارد که یکی از نظریه‌ها، نظریه ی عقلانی-هیجانی-رفتاری آلبرت الیس می‌باشد. در این نظریه الیس اظهار می‌دارد که هیچ رویدادی واجد قابلیت ایجاد آشفتنی روانی در انسان نیست، زیرا تمام محرکات و رویدادها در ذهن مورد معنی بخشی قرار می‌گیرند. بنابراین همه مشکلات و ناسازگاری‌های هیجانی ناشی از نحوه تعبیر و تفسیر و پردازش اطلاعات حاصل از محرکات و رویدادها است که پشتوانه آن تعبیر و تفسیر، باورهای غیرمنطقی در مورد خود، جهان و دیگران می‌باشد (۲۹). در این نظریه باورهای ارتباطی ناکارآمد موجب اختلافات خانوادگی می‌باشند و برای درمان باورهای ارتباطی بهترین راه، کار کردن بر روی باورهای غیرمنطقی و تغییر دادن آنها است. به گونه‌ای که باورهای کارآمد و سازگار با باورهای ناکارآمد جایگزین شود. (۳۰). هم چنین نتایج نشان داد که تعهد زناشویی در نسل والدین تفاوت معناداری با نسل والدین دارد. این یافته همسو با پژوهش‌های کریمیان و کریمی (۳۱)؛ شکرانی (۳۲)؛ بهرنگ و همکاران (۳۳)؛ صیادی و همکاران (۳۴)؛ گیوتز و همکاران (۳۵)؛ می‌باشد. شکرانی (۳۲) در پژوهش خود تحت عنوان جنبه‌های مثبت و منفی ابعاد مختلف تعهد زناشویی: مقایسه دو نسل اخیر از زنان و مردان ایرانی به این نتیجه رسید که بین ابعاد مختلف تعهد با ادراک‌ها و احساسات مثبت همبستگی مثبت و معنادار و بین ابعاد مختلف تعهد با ادراک‌ها و احساسات منفی و ادراک‌ها و احساسات محدود کننده همبستگی منفی و معناداری وجود دارد. نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که بعد شخصی تعهد، توانایی پیش‌بینی ادراکات و تعهد را به صورت مثبت دارد به این صورت که با افزایش بعد شخصی تعهد، ادراکات و احساسات مثبت تعهد افزایش و ادراکات و احساسات منفی و محدودکننده تعهد کاهش می‌یابند و بر عکس و همچنین بعد اخلاقی تعهد، توانایی پیش‌بینی ادراکات و احساسات تعهد را به صورت منفی دارد؛ به این صورت که با افزایش بعد اخلاقی تعهد، ادراکات و احساسات مثبت تعهد کاهش و ادراکات و احساسات منفی و محدودکننده تعهد افزایش می‌یابند و بر عکس. مقایسه میان زنان و مردان نشان داد که بین زنان و مردان بین نسل اول و دوم در مورد ادراک‌ها و احساسات مثبت، تفاوت معناداری وجود داشت، به طوری که فرزندان، یعنی نسل دوم دارای ادراک‌ها و احساسات مثبت بیشتری نسبت به نسل اول بودند. همچنین در تبیین این یافته می‌توان گفت، نسل گذشته نسبت به نسل حاضر سنتی‌تر بوده‌اند و به نقش‌های جنسیتی خود بیشتر پایند بودند و بیشتر تعهد داشتند و اهمیت زیادی نسبت به تعهد در خانواده قائل بودند. در حالی که نسل حاضر از سنت تا حدودی فاصله گرفته‌اند و بیشتر تمایل

¹ Ellis

دارند با ارزش های دنیای مدرن زندگی کنند و از نقش های جنسیتی نسل گذشته دور شده اند، این تفاوت دیدگاه نسبت به نقش های جنسیتی و ارزش های خانواده می تواند به تفاوت در تعهد زناشویی بین دو نسل منجر گردد. همچنین با توجه به اینکه طول مدت زندگی زوجین نسل قدیم در این پژوهش زیاد بوده، می توان یکی از علل طولانی بودن مدت زندگی شان را میزان بالای تعهد در آنها دانست.

از محدودیت های پژوهش حاضر می توان به ابزار خودگزارش دهی برای جمع آوری داده ها اشاره کرد که این می تواند نتایج را تحت تأثیر قرار دهد. از محدودیت های دیگر این پژوهش، استفاده از نمونه گیری در دسترس می باشد که این امر تعمیم پذیری نتایج را دچار مشکل می کند؛ بنابراین پیشنهاد می شود که در پژوهش های بعدی این موارد مورد لحاظ قرار گیرد که نتایج قابل اتکاتری به دست آید. با توجه به تفاوت معنی دار تعهد زناشویی در زوجین نسل جدید برگزار شود. و نیز با توجه به شباهت باورهای ارتباطی والدین و فرزندان آنها و به دلیل اهمیت این باورها در رضایت از زندگی، پیشنهاد می شود دوره های آموزشی به منظور شناخت باورهای ارتباطی غیرمنطقی برای والدین و فرزندان برگزار گردد، در این صورت می توان به افزایش آگاهی افراد از شناخت های غیرمنطقی شان کمک کرد. پژوهش حاضر را همچنین می توان بر روی قومیت های مختلف ایرانی انجام داد و به بررسی تفاوت های آنها در تعهد و باورهای ارتباطی پرداخت.

ملاحظات اخلاقی:

۱. پیش از شروع کار شرکت کننده (داوطلب) از موضوع و روش اجرا مطلع شد.
  ۲. از اطلاعات خصوصی و شخصی داوطلبان محافظت شد.
  ۳. نتایج در صورت تمایل برای آنها تفسیر شد.
  ۴. مشارکت در تحقیق موجب هیچگونه بار مالی برای شرکت کنندگان نشد.
  ۵. این پژوهش با موازین دینی و فرهنگی آزمودنی ها و جامعه هیچگونه مغایرتی ندارد.
- تائیدیه اخلاقی: موردی از طرف نویسندگان گزارش نشده است.
- تعارض اخلاقی: موردی از طرف نویسندگان گزارش نشده است.
- منابع مالی: موردی از طرف نویسندگان گزارش نشده است.

تشکر و قدردانی:

از تمامی افرادی که با تکمیل پرسش نامه ها ما را در انجام این پژوهش یاری نمودند سپاسگزاری می کنیم.

References:

- 1- Harris, V. W. Marital Quality, Context, and Interaction: A Comparison of Individuals across Various Income Levels, 2006.
- 2- Nooranipur, R; Besharat, M. A; Yousefi, A. Relationship between knowledge and attitude with marital satisfaction. *Journal of Counseling Research*, 2007; 6 (24); 27-39.
- 3- Mosko, J. Commitment and attachment dimensions. In partial fulfillment of the requirements for the degree of doctor of philosophy: pureed university, 2009.
- 4- Nelson, J.A., Kirk, A.M., Ane, P. & Serres, S.A. Religious and Spiritual Values and moral Commitment in Marriage: Untapped Resources in Couples Counseling. *Journal of Counseling and Values*, 2011; 55: 228-246.
- 5- Ramirez, A. An examination of the tripartite approach to commitment: An Actor-Partner Interdependence Model Analysis of the effect of relational maintenance behavior. *Journal of Social and Personal Relationships*, 2008; 25(6): 943° - 965.
- 6- Nelson, J.A., Kirk, A.M., Ane, P. & Serres, S.A. Religious and Spiritual Values and moral Commitment in Marriage: Untapped Resources in Couples Counseling. *Journal of Counseling and Values*, 2011; 55: 228-246.
- 7- Tang, Curran M.A. Marital Commitment and Perceptions of Fairness in Household Chores. *Journal of family Issues*, 2012; 1-25.
- 8- Goodfriend, W., Agnew, C.R. Sunken costs and desired plans. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 2008; 37: 1639-1652.
- 9- Givertz, M., Segrin, C., & Woszidlo, A. Direct and indirect effects of commitment on interdependence and satisfaction in married couples. *Journal of Family Psychology*, 2016; 30(2): 214.
- 10- Halford, W. K., Markman, H. J. Best practice in relationship education. *Journal of Marital and Family Therapy*, 2005; 29 (3): 385- 406.
- 11- Addis, J., & Bernard, M. E. Marital adjustment and irrational beliefs. *Journal of rational-emotive and cognitive-behavior therapy*, 2002; 20(1): 3-13.
- 12- Eidelson, R. J., & Epstein, N. Cognition and relationship maladjustment: Development of a measure of dysfunctional relationship beliefs. *Journal of consulting and clinical psychology*, 1982; 50(5): 715
- 13- Epstein, N., & Baucom, D. H. Cognitive-behavioral marital therapy. In *Comprehensive handbook of cognitive therapy*, 1989; 1:491-513, Boston, MA.
- 14- Nastaran, A; Mojtaba, A. The Relationship of Relationship Beliefs with Marital Burning and Comparison of Women in Divorce Applicants and Women Wanting to Continue Common Life. *Journal of Counseling Research*, 2005; 4 (13); 99-110.
- 15- Goodwin, R. & Gaines, S. O. Relationship's beliefs and relationship quality across cultures: Country as a moderator of dysfunctional beliefs and relationship quality in three former Communist societies. *Personal Relationships*, 2004; 11: 267–279.

- 16- Moller, A. T & Rabe. H. M. & Nortj, C. Dysfunctional beliefs and marital conflict in distress and non-distressed married individual. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 2001; 19(4): 259- 270.
- 17- O'leary, K, D. *Assessment of marital discord*. USA: Lawrence Erlbaum Associates inc, 1987.
- 18- Sayadi, M; Shahhosseini Tazik, S; Madani, Y; Gholamali Lavasani, M. Effectiveness of Emotionally Focused Couple Therapy on Marital Commitment and Couple Burnout in Infertile Couples. *J Education Community Health*, 2017; 4(3): 26-37
- 19- Moller, A. T & Rabe. H. M. & Nortj, C.. Dysfunctional beliefs and marital conflict in distress and nondistressed married individual. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 2001; 19(4): 259
- 20- Sayadi, M; Shahhosseini Tazik, S; Madani, Y; Gholamali Lavasani, M.. Effectiveness of Emotionally Focused Couple Therapy on Marital Commitment and Couple Burnout in Infertile Couples. *J Education Community Health*, 2017; 4(3): 26-37.
- 21- Mosko, J.. *Commitment and attachment dimensions*. In partial fulfillment of the requirements for the degree of doctor of philosophy: pureed university, 2009.
- 22- Eidelson, R. J., & Epstein, N.. *Cognition and relationship maladjustment: Development of a measure of dysfunctional relationship beliefs*. *Journal of consulting and clinical psychology*, 1982; 50(5): 715.
- 23- Addis, J., & Bernard, M. E. (2002). *Marital adjustment and irrational beliefs*. *Journal of rational-emotive and cognitive-behavior therapy*, 20(1): 3-13.
- 24- Malihe, sh; Mohsen, D; Hamid, R; Ali, M. Predicting Marital Satisfaction Over The Relational Belief And Marital Intimacy Variables In Normal And Divorced Women In Mashhad. *Journal women and culture*, 2012; 4 (14): 9-17.
- 25- Adams, J. M., & Jones, W. H. *The conceptualization of marital commitment: An integrative analysis*. *Journal of personality and social psychology*, 2007; 72(5): 1177-1196.
- 26- _Shahsiah, M ; Bahrami, F; Mohebbi, S. On the relationship between sexual satisfaction and marital commitment among couples in Shahreza City, Central part of Iran, 2009; 11 (43): 233-238.
- 27- Nastaran, A; Mojtaba, A.. *The Relationship of Relationship Beliefs with Marital Burning and Comparison of Women in Divorce Applicants and Women Wanting to Continue Common Life*. *Journal of Counseling Research*, 2005; 4(13): 99-110.
- 28- Ellis, A. *Overcoming destructive beliefs, feelings, and behaviors: New directions for rational emotive behavior therapy*, 2010, Prometheus Books.
- 29- Nooranipur, R; Besharat, M. A; Yousefi, A.. *Relationship between knowledge and attitude with marital satisfaction* .*Journal of Counseling Research*, 2007; 6(24): 27-39.

- 30- Dryden, W. Getting started with REBT: A concise guide for clients, 2012, Routledge.
- 31- Karimian, N; Karimi, Y; Bahmani, B. The Relationship of Mental Health Dimensions and Guilt Feeling with Marital Commitment in Married People. *Journal of Family Counseling and Psychotherapy*, 2011; 1(2): 243-256.
- 32- Malihe, sh; Mohsen, D; Hamid, R; Ali, M. Predicting Marital Satisfaction Over the Relational Belief and Marital Intimacy Variables in Normal and Divorced Women in Mashhad. *Journal women and culture*, 2012; 4 (14): 9-17.
- 33- Behrang, KH; Gerdab, P; Nemati, Z; Saemi, GH; Pourakbaran, E. Investigating the relationship between lifestyle and commitment with marital satisfaction in married women, 2017; 19: 204-212.
- 34- Johnson, M. P., Caughlin, J. P & Huston, T. L. The tripartite nature of marital commitment: Personal, moral and structural reasons to stay married. *Journal of marriage and the family*, 1999; 61: 160-177
- 35- Mahmood, H; Mohammad Ali, M; Hamid Reza, P. Relationship of beliefs with positive feelings toward the spouse. *Journal of Family Research*, 2005; 1(2): 424-491.